

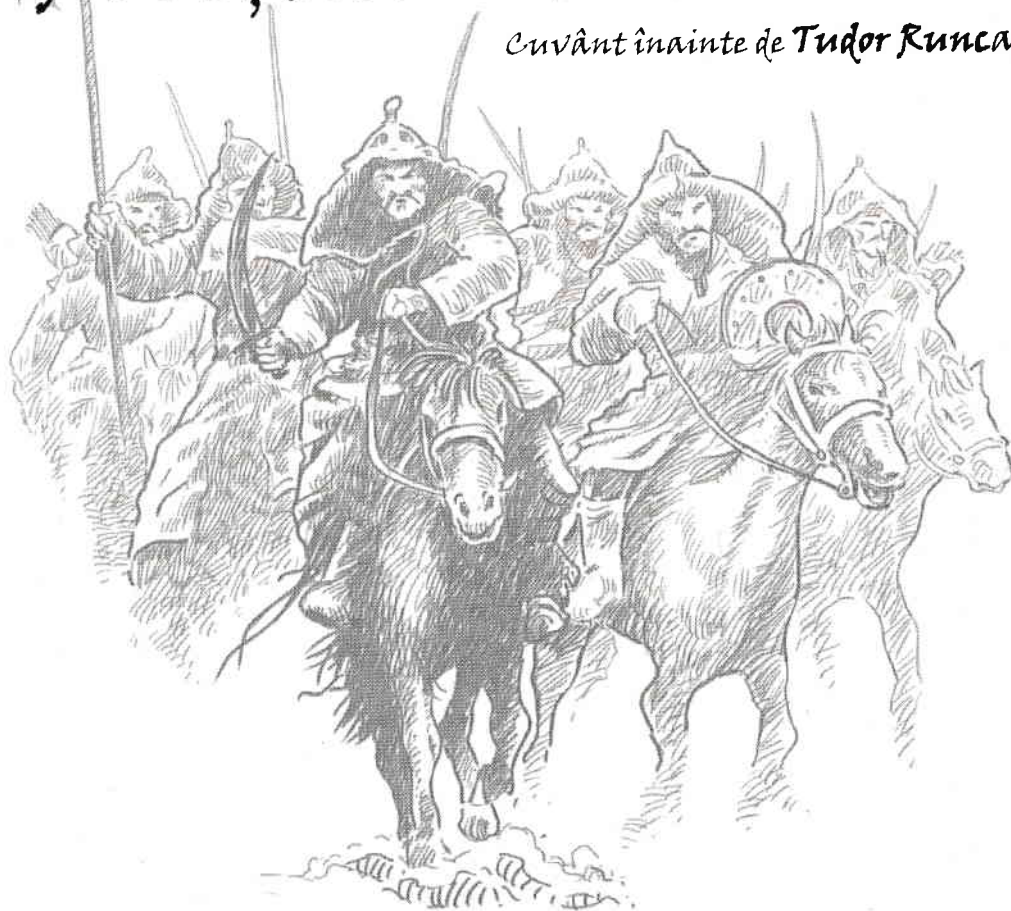
Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Gabriel-Virgil Rusu

Poveștile Transilvaniei

Cuvânt înainte de Tudor Runcanu

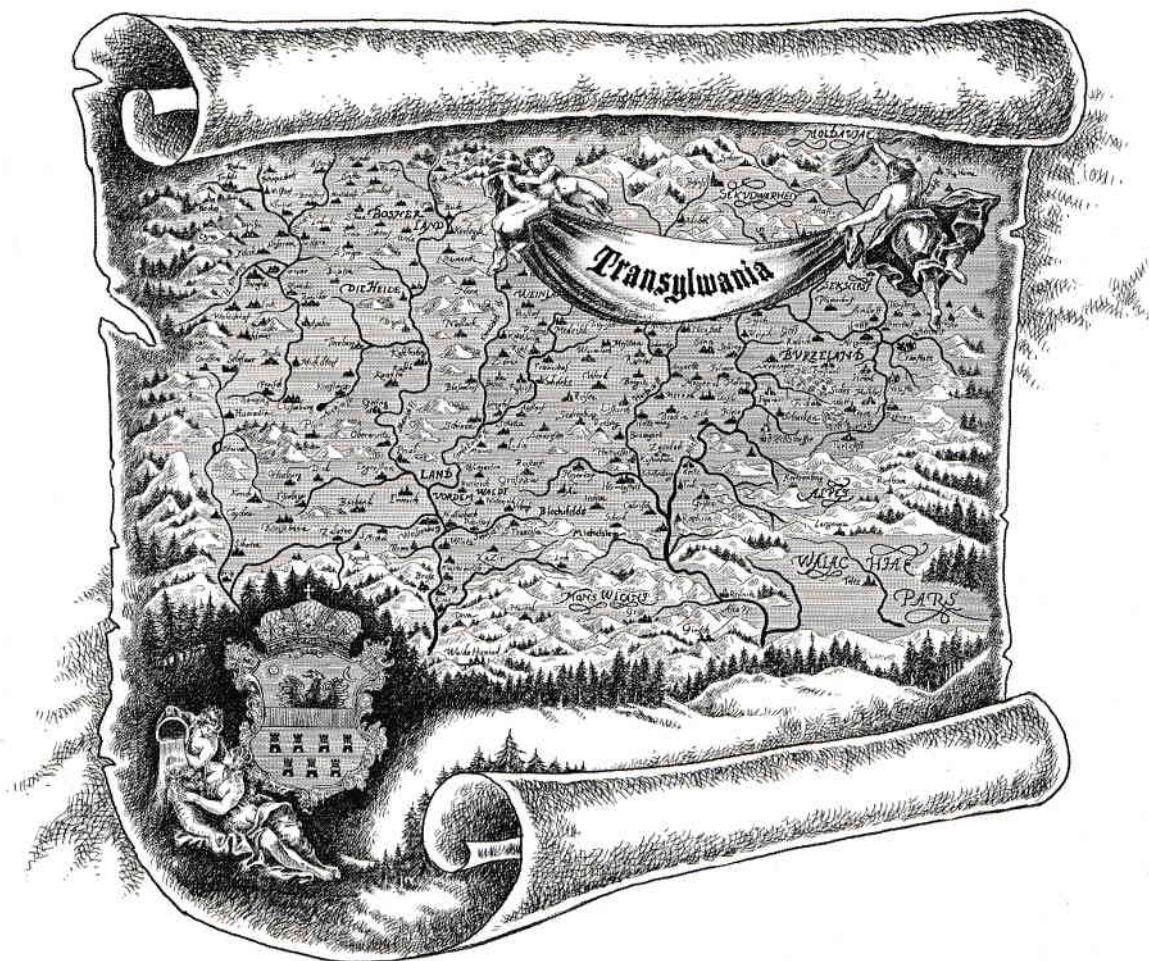


București, 2019

Cuvânt înainte	5
1. Țara de dincolo de păduri	9
2. Sfântul rege Ladislau și legendele Cheilor Turzii	13
3. Cavalerii Crucii Negre	17
4. Bat clopotele: vin tătarii!	21
5. Taborul husit de la Bobâlna	25
6. Lumina lumii	29
7. Românii și comoara lui Decebal	33
8. Nobilimea ardeleană și pasiunea vânătorii	37
9. Comorile din pământul Ardealului	41
10. Clujul și „moartea neagră”	45
11. Principesa nefericită a Transilvaniei	49
12. Diavolul și cardinalul	53
13. Hoțul din Zagra	57
14. Tâlharii din Carpați	61
15. Don Juan al Transilvaniei	65
16. Nenorociri și semne ale cerului	69
17. Întronarea unui principe	73
18. Răpirea fecioarelor	77
19. Judele cel înțelept și vâlvătaia de la Sibiu	81
20. Tragicul destin al unui general	85
21. Povești cu soli și mășcărici	89
22. Popa din Ciurila	93
23. Trei ceasuri rele la asediul Cetății Oradea	97
24. Căpitanul Clujului	101
25. Vrajitoarea din Târpiu	105
26. Strigoii din țințirimul Dejului	109
27. Evadări și evadați din pușcăria Gherla	113
28. Stâlpul foamei de la Ileanda	117
29. Fata Pădurii	121
30. Povestea haiducului fără cap	125

Bibliografie	131
--------------	-----

1. Țara de dincolo de păduri





Transilvania, voievodat autonom în cadrul regatului Ungariei, apoi, după 1541, principat aflat sub suzeranitatea Imperiului Otoman, a beneficiat, de-a lungul vremurilor medievale și premoderne, de numeroase descrieri ale oamenilor și locurilor sale minunate. Adevărate „fotografii de epocă”, ele au fost realizate de diplomați, fețe bisericești, oameni de cultură, negustori sau, pur și simplu, de călătorii străini care s-au perindat prin această parte a Europei.

Ieronim Laski, palatin de Sierazd și membru al unei familii polone de prestigiu, aflat la Cluj în ziua de 18 octombrie a anului 1527, într-o scrisoare adresată marelui hatman al coroanei și castelan al Cracoviei, Jan Tarnowski, realizează în câteva cuvinte o îmbietoare imagine a Ardealului : *Am crezut că părțile cele mai mănoase ale Ungariei ar fi la Buda și la Cașovia, dar acestea nu sunt nimic față de această provincie a Transilvaniei. Ea nu se poate asemui cu nicio altă țară pentru frumusețea ei, bogăția de aur și minereuri, belșugul de bucate și de rod al viilor, mărimea cirezilor și a turmelor.*

În anul 1550, Georg Reicherstorffer publica la Viena lucrarea „Chorographia Transilvaniae” ce cuprindea, pe lângă o hartă detaliată, și o prețioasă descriere a acestor pământuri. Autorul vorbește despre locuitorii provinciei,

pe care îi împarte în trei națiuni. Acestea se deosebesc între ele prin religie, moravuri, obiceiuri și întrucâtva prin legi și locuiesc în zone diferite. Mai întâi neamul sașilor, adus în acest loc, după cum spun ei, tocmai din Germania. Ei întrec cu mult națiunile celelalte prin blândețea moravurilor, prin pietate și conștiință. Au pretutindeni cetăți foarte tari și orașe înfloritoare - Sibiu, Brașov, Bistrița, Sighișoara, Mediaș, Sebeș și Cluj - și întrec ușor, prin mijloacele lor, toate celelalte națiuni.

Coroana sau Brașovul, oraș vestit prin mărfuri turcești, este așezat între munții cei mai frumoși și întărit bine cu ziduri, șanțuri și fortificații; are trei suburbii aflătoare pe trei văii deosebite, din care una o locuiesc românii, pe cealaltă ungurii și pe a treia sașii. Aproape în fiecare cartier curg la vale pâraie nesecate din țâsnirea binefăcătoare a izvoarelor. Are în lung și-n lat câmpiile cele mai netede, încinse de dealuri dese și de munți, fiind cu adevărat grânarul neamurilor vecine.

Și Sibiul este un oraș prea vestit care își ia numele de la râul Cibin. I se mai spune și Hermanstadt, numele primului întemeietor. Așezat în loc șes, nu e stingherit de nici un soi de munți care să-l domine și să-l împiedice să se desfășoare într-o minunată lărgime. E întărit cu două rânduri de ziduri și înconjurat cu șanțuri foarte adânci și de jur împrejur cu iazuri și canale. Orașul este înfrumusețat și împodobit cu clădiri mărețe, având printre ele turnuri și întărituri așezate la locul și rândul lor.

„Țara secuilor” este un colț al Daciei, vecină cu Moldova. Locuitorii acestui pământ se numesc „secui” sau „ciculi”, neam al sciților, după cum spun ei, din care și-au tras obârșia; trăiesc după legile și moravurile lor și sunt un neam aspru și aprig, născut pentru luptă. Sunt împărțiți în șapre regiuni pe care le numesc scaune: Sepsi, Orbai, Chezdi, Ciuc, Gurghiu, Scaunul Mureșului și Scaunul Arieșului. Ungurii sau nobilii Ardealului - cea de-a treia națiune - au moșii întinse în comitatele Alba, Turda, Cluj, Solnocul Interior, Dăbâca, Târnave și Hunedoara. Cu secuii se potrivesc destul de bine atât la limbă, cât și la port și la arme, iar în treburile războinice socotesc că trebuie să fie preferați tuturor celorlalte națiuni.

Locuitori ai acestui pământ sunt și românii - continuă Georg Reicherstorffer -, băștinași ai acestei provincii, răspândiți peste tot, prin sate și posesiuni retrase. Că seminția originală a acestei națiuni a plecat din Italia o arată clar limba pe care o

vorbes. Căci, începând cu munții Carpați, cuprinde sub numele Daciei tot pământul mărginit dinspre apus de râul Tisa, dinspre sud de Dunăre, dinspre nord de Polonia, numind, potrivit cu această descriere pe transilvăneni, pe secui, pe români, pe cei ce se numesc moldoveni, cât și o bună parte a ungarilor care locuiesc în șesul dinspre Polonia, daci. Capitala provinciei și reședința primului principe al Transilvaniei din era suzeranității otomane, Ioan Sigismund de Zapolya, este Alba Iulia, oraș străvechi și vestită reședință episcopală. A fost odinioară capitala regilor Daciei, ceea ce se poate vedea din vechile monumente care se găsesc acolo în număr mare, ne explică Reicherstorffer.

Țară binecuvântată de Dumnezeu cu holde mănoase și pășuni întinse, țară cu izvoare tămăduitoare, cu lacuri pline de pești și ape curgătoare bogate în aur, țară cu dealuri acoperite de livezi și șiruri nesfârșite de viță de vie aleasă, țara vinului și a pălincii, țara oamenilor fumoși și puternici, țara castelelor, a burgurilor, a cetăților din piatră, a bisericilor și mănăstirilor fortificate, țară creștină îmbrățișată de Carpații cei semeți și sălbatici, țară de basm și legendă, țara poveștilor și întâmplărilor adevărate, țara românilor, ungarilor, sașilor, secuilor și a altor neamuri, țara de dincolo de păduri, Transilvania!

Povești...

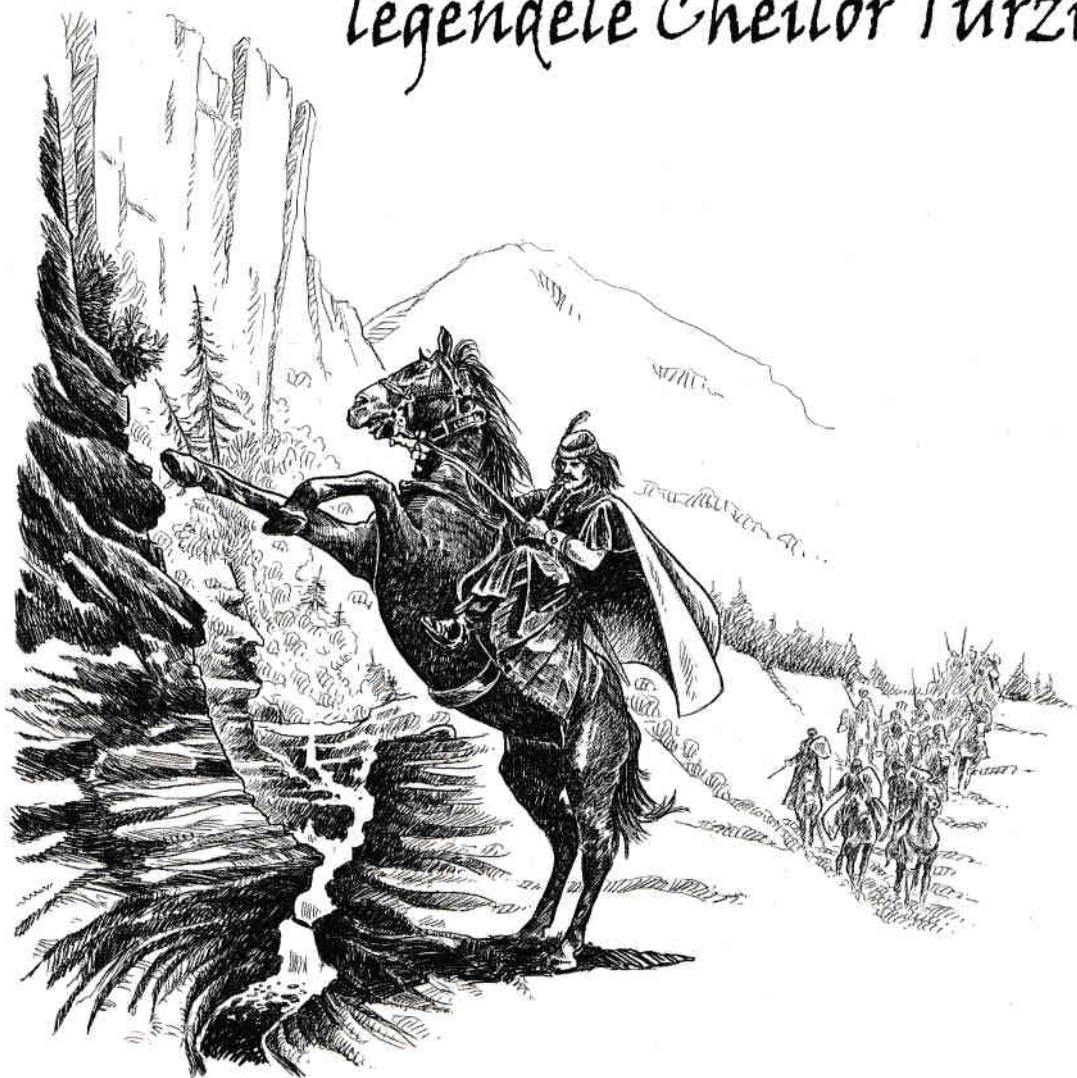
Poveștile Transilvaniei.

Ele există.

Trebuie doar redescoperite...



2. Sfântul rege Ladislau și legendele Cheilor Turzii





Unul dintre cele mai pitorești și mai sălbatice locuri ale Transilvaniei, un tărâm în care, parcă, timpul s-a oprit în loc pentru a asculta tăcut vântul ce aduce cu el povești și legende de demult șoptite, este defileul natural străbătut de pârâul Hășdate, numit Cheile Turzii. Peisajul carstic, de o rară frumusețe și bogăție în floră și faună, înseamnă mai bine de un kilometru de stânci cu creste ascuțite ce cresc spre înălțimi amețitoare, adevărate bastioane din piatră inexpugnabile, grote și peșteri întunecate, grohotișuri, cărări suspendate și maluri cu apă limpede și rece în lunile calde de vară.

Dar ce ar fi o asemenea minunăție fără nemuritoarele-i legende? Străbătând defileul, ai adesea sentimentul prezenței Sfântului Ladislau, regele-cavaler al Ungariei, blând, dar nemilos cu dușmanii, bun și credincios creștin, cel înzestrat de popor cu însușiri miraculoase și adevărat patron spiritual al locurilor. Ascultați poveștile adevărate și legendele Cheilor Turzii:

În anul 1068, pecenegii - așezați vremelnice dincolo de Carpați, în viitoarea Moldovă - au năvălit în voievodatul Transilvaniei, trecându-l prin foc și sabie. Sub conducerea căpeteniei Osul, invadatorii, fără a întâmpina vreo rezistență locală serioasă, au pustiit ținutul Sălajului și, forțând Poarta Meseșului, au pătruns în zona Crișurilor.

Aici au asediat cetatea Biharea, prădând și incendiind până departe, în nord, în provincia Nyírség, adunând multe prăzi. Mobilizată rapid, oastea Ungariei - condusă de însuși regele Solomon, secondat de verii săi, principii Géza și Ladislau - intervine și ia urma pecenegilor. Aceștia sunt ajunși în zona satului bistrițean Chiraleș, unde se fortificau pe dealul numit *Cserhalom* sau „Dâmbul cu stejari”, hotărâți să-și apere cât mai scump pielea și prăzile. Bătălia este aprigă și cu sorți de izbândă schimbători, dar în final regele Solomon obține o mare victorie. Câinii de stepă ai lui Osul sunt nimiciți și alungați din voievodat.

Una dintre legende spune că, în timpul conflictului, tânărul prinț Ladislau este încolțit de dușmani, fiind silit să părăsească lupta. Un detașament de pecenegi feroși dorea să-l captureze. Ore întregi a durat fuga viitorului rege al Ungariei, până când acesta a ajuns în zona Cheilor Turenilor de lângă Turda. Aici, obosit și însetat, a rostit o rugăciune fierbinte către Fecioara Maria și deodată, minune! Din stânca goală a început să tâșnească apă rece, proaspătă și tămăduitoare, din care a băut pe nerăsuflăte. Dar nu era timp de odihnă, căci pecenegii se apropiau. Ladislau a urcat pe cal și și-a continuat goana.

La scurt timp, s-a trezit în fața unui munte imens, prea înalt pentru a fi trecut, prea lat pentru a fi ocolit. Se părea că soarta tânărului vlăstar arpadian era pecetluită. Tropotele cailor și vocile urmăritorilor se auzeau din ce în ce mai tare. Atunci, calul prințului, despre care legenda spune că era năzdrăvan, s-a ridicat în două picioare și a lovit puternic cu copitele stânca. Un zgomot îngrozitor s-a auzit din străfundurile pământului, iar pe cer tunete și fulgere, apărute din senin, l-au însoțit. Muntele s-a despărțit în două, iar pârâul Hășdate, aflat prin apropiere, și-a găsit o nouă albie. Pe acolo, prin noul deflieu creat, și-a găsit scăparea Ladislau.

Se zice că, intrând în trecătoare și sărind în goana calului peste o prăpastie, din pălăria prințului s-a desprins o crengută de rozmarin care, căzând pe pământ, a prins rădăcini. Planta, un arbust cu frunze veșnic verzi și cu flori parfumate, s-a răspândit rapid pe stâncile golașe ale Cheilor. O altă plantă ce ar avea legătură cu evenimentul este așa-numita *Szent László fű* sau „larba Sfântului Ladislau”, numită și „larba crucii”, care se găsește în abundență în defileu.

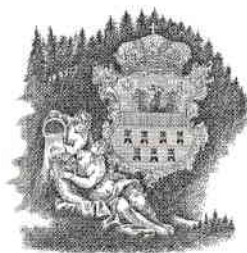
Dar nu numai Ladislau a pătruns în Cheile Turzii, ci și urmăritorii săi. Atunci, într-un gest suprem de disperare, prințul și-a smuls de la brâu punga cu galbeni și a aruncat monedele pe ambele versante ale defileului. Legenda spune că banii s-au prefăcut în mici pietre ce s-au rostogolit într-o adevărată avalanșă, îngropându-i instantaneu pe pecenegi. Urmărirea luase sfârșit. Astfel și-a găsit scăparea Ladislau care, în anul 1077, avea să urce pe tronul Ungariei, fiind unul dintre cei mai apreciați sfinți suverani maghiari. Este considerat și protectorul Transilvaniei, pe atunci una dintre țările Coroanei maghiare.

Izvorul Sfântului Ladislau există și azi la Tureni, iar vara, Cheile Turzii, această arie protejată de interes național, loc în care se refugiase odinioară haiducul român Balica, este vizitată de mii de turiști. Oamenii veniți de pretutindeni caută urmele imprimate în stâncă ale calului cel năzdrăvan și culeg cu pasiune pietrele mici, numite „banii Sfântului Ladislau”. Multă vreme stema comitatului Turda a însemnat imaginea Cheilor cu cele două urme de copită, aceasta pentru că în spatele fiecărei reprezentări heraldice stă o legendă ori o poveste adevărată.

Poveștile Transilvaniei.

Ele există.

Trebuie doar redescoperite...



3. Cavalerii Crucii Negre





Terra sancta! Terra sanctissima! Pământul sfânt al Creștinătății, locul încărcat de istorie și misticism, Casa Mântuitorului și scena Creației Sale, tărâmul fericirii, speranței și tragediei.

Ce intrigi, ce pasiuni, ce drame...

Eliberat vremelnice de sub autoritatea musulmanilor, teritoriul Iudeei antice, plin de amintiri și de locuri sfinte, de cetăți impunătoare și piețe de desfacere în care se găseau odinioară toate minunile lumii, corn al abundenței spirituale, trebuia apărat de către noi stăpânitori cu crucea pe piept veniți de prin Franța, Germania, Anglia sau Italia în așa-numita „Epocă a cruciadelor”. Atunci au luat ființă frățiile cavalești: Ordinul Templierilor, Casa Ioaniților, Ordinul Sfântului Mormânt, Cavalerii Sfântului Lazar, Leprosul și alte adevărate armate, adevărate caste de călugări-preoți fanatici, pentru care rugăciunea zilnică se îmbina cu lupta acerbă dusă împotriva musulmanilor, în numele rănilor lui Iisus Christos, într-un adevărat *modus vivendi*.

Ordinul Teutonic s-a constituit din inițiativa a doi comercianți germani plecați în Țara Sfântă pentru a se ruga, a lupta și a muri pentru Creștinătate. Ei organizează, în anul 1190, un spital de campanie în cetatea Accra și,